

Piotr Szlufik

"Miłość z odzysku. Nowy związek - jak żyć w Kościele?", Maciej Müller, Tomasz Ponikło, Kraków 2010 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 34, 408-410

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wpływu na duchową oraz psychiczną kondycję człowieka. Ogromnym atutem omawianej pozycji jest styl pisarski ojca Wilfrida, który w konkretny i zwięzły sposób opisuje trudne, zawile prawidłowości życia duchowego, proponując konkretne rozwiązania i zachęcając do odkrywania własnej ścieżki kroczenia za głosem Stwórcy.

Ks. Mariusz Chamarczuk SDB

Maciej Müller, Tomasz Ponikło, *Miłość z odzysku. Nowy związek — jak żyć w Kościele?*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2010, ss. 219.

Małżeństwo i rodzina przechodzą w Polsce w ostatnich latach swoistą próbę, która objawia się w zachodzących zmianach prawa stanowionego (dyskusja o związkach partnerskich), społecznych (niski przyrost naturalny, migracja zarobkowa rodziców, atrofia relacji międzyludzkich) czy obyczajowych (kwestia finansowania przez państwo procedury zapłodnienia *in vitro*, wzrost liczby rozwodów, wolne związki). Kościół katolicki wyraża swoje zainteresowanie tymi problemami i stałą troskę o przekazywanie właściwych wzorców i obronę fundamentalnych wartości — np. rodziny czy małżeństwa. Problem rozpadu małżeństw i życia niektórych małżonków w nowych związkach staje się obecnie dla duszpasterzy sporym wyzwaniem. Szczególną kwestią jest status takich osób w Kościele: ich obecność i czynne praktykowanie wiary przy jednoczesnej niemożności przystępowania do spowiedzi i Komunii sakramentalnej.

Publikacja Macieja Müllera i Tomasza Ponikło *Miłość z odzysku* wychodzi naprzeciw tym, którzy doświadczyli rozpadu swojego małżeństwa i żyją w nowym związku. Podtytuł książki *Nowy związek — jak żyć w Kościele?* precyzuje główny jej cel: pomóc osobom żyjącym w związkach niesakramentalnych odnaleźć swoje miejsce w Kościele. Autorzy: Maciej Müller — historyk i Tomasz Ponikło — socjolog, są dziennikarzami Tygodnika Powszechnego. Ich książka ukazała się w Krakowie w 2010 r. i została wydana przez Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.

Struktura recenzowanej pozycji jest prosta, natomiast konstrukcja logiczna i spójna. Jest swoistym trójgłosem i łączy różne poziomy refleksji: osób żyjących w związkach niesakramentalnych, nauczania Kościoła i duszpasterzy. Książka podzielona jest na sześć rozdziałów, mających charakter beztytułowy, z których każdy składa się z trzech części. Rozdziały rozpoczynają się od opisu przeżyć konkretnych osób doświadczających zdrady, rozwodu, nowej relacji oraz dylematów moralnych, tęsknoty za spowiedzią i sakramentalną komunią. Po tej części autorzy przechodzą do drugiej, w której przedstawiają wybrane przez siebie zagadnienia. Rozdziały zamyka trzecia część, zawierająca wypowiedzi kapłanów i zakonników zaangażowanych w duszpasterstwo osób żyjących w związkach niesakramentalnych.

Lektura książki pozwala ustalić zakres poruszanych w poszczególnych rozdziałach problemów. Pierwszy rozdział dotyczy źródeł biblijnych sakramentu małżeństwa. W oparciu o nauczanie Jezusa i fragmenty Starego Testamentu czytelnik otrzymuje swoisty „klucz” do rozumienia dalszych rozważań i nauczania Kościoła. Cennym dodatkiem do tej części jest opis pierwszego — powstałego w latach 80. XX w. w Warszawie — duszpasterstwa osób żyjących w związkach niesakramentalnych.

Drugi rozdział prezentuje wewnątrzkościelną dyskusję hierarchów i teologów katolickich o osobach żyjących w związkach niesakramentalnych i próbie wyjścia naprzeciw ich problemom. W tej części zawarta jest także opinia kilku duszpasterzy odpowiadających na pytanie: „Dlaczego niesakramentalni nie mogą przystępować do sakramentów?”. Autorzy poprosili o zdanie ks. Antoniego Świerczka — doktora teologii, prodziekana Wydziału Nauk o Rodzinie Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie; ks. Jana Abrahamowicza — proboszcza parafii pw. Świętego Krzyża w Krakowie i duszpasterza związków niesakramentalnych i rozwiedzionych samotnych; jezuitów: o. Wojciecha Nowaka, o. Mirosława Pacuszkiewicza — duszpasterzy związków niesakramentalnych i rozwiedzionych samotnych w Warszawie oraz o. Jacka Prusaka — duszpasterza,

psychoterapeutę i publicystę; a także ks. Krzysztofa Bojana — duszpasterza związków niesakramentalnych w Bielsku-Białej.

Trzeci rozdział poświęcony został kwestiom proceduralnym w kościelnym procesie dotyczącym stwierdzenia nieważności zawartego sakramentalnie małżeństwa. W tej części książki czytelnik może zapoznać się z wypowiedziami kapłanów i duszpasterzy związków niesakramentalnych, którzy tym razem zastanawiali się nad kwestią: „Jak się przygotować do małżeństwa, by się nie rozstać?”.

Rozdział czwarty kontynuuje prezentację dyskusji w Kościele katolickim nad tematem dopuszczania osób żyjących w związkach niesakramentalnych do Komunii św. oraz prowadzenia duszpasterstwa tej grupy wiernych. Przywołuje się tu także — ważne dla podejmowanego w książce zagadnienia dokumenty Stolicy Apostolskiej: *Zalecenia XIII Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady do spraw Rodziny* z lutego 1997 roku; *Deklarację w sprawie Komunii świętej wiernych rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach*, wydaną w czerwcu 2000 roku przez Papieską Radę do spraw Tekstów Prawnych, oraz nauczania papieskiego: Encyklikę Jana Pawła II, *Ecclesia de Eucharistia* z 2003 roku. Wszystkie one porządkują i przypominają w sposób autorytatywny nauczanie Kościoła o dopuszczaniu wiernych rozwiedzionych do sakramentów świętych. Autorzy umieścili również w tym rozdziale odpowiedzi duszpasterzy na pytanie: „Czy niesakramentalni mieszczą się w Kościele?”.

W piątym rozdziale przedstawiona została prawosławna wizja małżeństwa i rozwodu. Rozdział ten został uzupełniony opiniami księży-duszpasterzy wyjaśniającymi „Czym jest białe małżeństwo?”.

Ostatni — szósty — rozdział zawiera trzecią część kościelnej dyskusji o osobach żyjących w związkach niesakramentalnych, a także świadectwo jezuita — o. Jarosława Naliwajki pt.: „Chrystus przychodzi do tych, co źle się mają — Medytacja”. To zapis osobistego doświadczenia pracy duszpasterskiej z rozwiedzionymi i żyjącymi w nowych związkach: różnych formach relacji (spotkania, rozmowy telefoniczne, poczta elektroniczna), odczuciach tych osób (bycie ocenianym, potępienie, upokorzenie), potrzebie towarzyszenia im w nadziei przemiany i nawrócenia.

Recenzowana publikacja odznacza się: przystępnym językiem i szerokim ujęciem tematu. Książka posiada także cenny walor praktyczny. Ideą autorów było, aby stała się ona poradnikiem dla katolików po rozwodzie (zob. okładka). Fakt, że autorzy są osobami świeckimi może także pomóc w dotarciu z ważnym przesłaniem do tych czytelników, którzy odczuwają dystans czy uprzedzenie do duchownych. Należy także podkreślić rzetelność oraz poprawność merytoryczną publikacji, która jest przejawem dojrzałej pedagogii wiary opartej na nauce Jezusa Chrystusa, Tradycji Kościoła i wymagającym języku Ewangelii o grzechu, pokucie, nawróceniu, a także zaślubieniu.

Powyższe przesłanki pozwalają uznać książkę Macieja Müllera i Tomasza Ponikło *Miłość z odzysku. Nowy związek — jak żyć w Kościele?* za wartościową i godną polecenia szerokiej grupie odbiorców. Z punktu widzenia wychowawczego dobrze, jeśli po tę publikację sięgną ludzie młodzi, którzy myślą o założeniu rodziny lub przygotowują się do zawarcia sakramentalnego małżeństwa. Opisane sytuacje zaczerpnięte z życia pokazują płaszczyzny, o które przyszli małżonkowie i rodzice winni się troszczyć: wzajemna komunikacja, szczerłość i szacunek dla tego, co różni dwie bliskie osoby, wspólny wzrost duchowy, uczenie się współpracy, szukanie rozwiązań w sytuacjach kryzysu. Lektura książki może zatem pomóc uniknąć wielu błędów i przeżywania w przyszłości bolesnych rozczarowań.

Warto polecić także tę publikację wszystkim, którzy przeżyli lub doświadczają małżeńskiego kryzysu, rozwodu lub żyją w nowych związkach i szukają swojego miejsca w Kościele oraz pomocy w rozwiązywaniu ich — często skomplikowanych — sytuacji życiowych.

Dobrze, aby czas na lekturę tej pozycji znaleźli również duszpasterze, konsultanci oraz osoby udzielające wsparcia rodzinom w różnych centrach opieki i punktach kryzysowych. Książka choć nie daje gotowych rozwiązań wszystkich możliwych sytuacji, pomaga jednak czytelnikowi wejść

w świat osób, które żyją „miłością z odzysku” i zrozumieć rodzące się w ich sercach uczucia: żal, ból, poczucie winy i wykluczenie.

Ks. Piotr Szlufik SDB

M. Chamarczuk SDB, *Hans Brask (1464–1538), Linköping (Szwecja) — Lenda (Polska): biskup, polityk, nowator*, Sztokholm–Łąd nad Wartą 2012, ss. 56, il.

W ścianie skrzydła wschodniego gotyckiego krużganka klasztoru w Łądzie nad Wartą, tuż obok wejścia do dawnego kapitułarza, obecnie kaplicy, znajduje się ciemna kamienna tablica nagrobna z herbem, pastorałem i mitrą, a także zatartym przez wieki napisem w języku łacińskim. Niewielu wie, że jest to płyta nagrobna ks. bp. Hansa Braska (1464–1538) — jednego z biskupów szwedzkich do końca wiernych Stolicy Apostolskiej, którzy próbowali powstrzymać proces luteranizacji tego kraju. Bp Brask zmuszony był opuścić ojczyznę w 1528 roku. Ostatnie lata życia spędził w Polsce. W 1538 roku, wybrawszy się z Gdańska na planowany Sobór do Mantui, który ostatecznie nie doszedł do skutku, zatrzymał się u cyserysów w Łądzie, gdzie zmarł i został pochowany. Temu właśnie biskupowi poświęcona jest cenna książka ks. dr. Mariusza Chamarczuka SDB.

Książka ta, choć niewielka pod względem rozmiaru, prezentuje postać, która bez wątpienia jest istotna dla historii Kościoła i dla dziejów Szwecji i Polski, a u nas niemal zupełnie nieznaną. Autor książki, który, jako duszpasterz, wiele lat spędził w Szwecji, zaprezentował nie tylko stan wiedzy na temat bp. Braska w szwedzkiej literaturze historycznej, dla nas — także z powodu języka — nie zawsze dostępnej, ale także elementy wiedzy o tym biskupie istniejące w kulturze ludowej dzisiejszej Szwecji. Autor książki trafnie porównuje znaczenie działalności bp. Braska z działalnością ks. kard. Stanisława Hozjusza (1504–1579) w Polsce. Choć bp Brask był czterdziści lat starszy od kard. Hozjusza i zmarł przed rozpoczęciem Soboru Trydenckiego (1545–1563), to jednak chęć udziału bp. Braska w planowanym Soborze w Mantui (1538), który miał między innymi wypracować stanowisko Kościoła wobec reformacji, rzeczywiście daje podstawę do porównania działalności tych dwóch mężów Kościoła i stanu, dwóch humanistów i duszpasterzy. Bp Brask działał w czasie, gdy dopiero rozpoczynała się reformacja, gdy nie wszystko było jeszcze zdecydowane i wielu liczyło jeszcze na pojednanie. Działał w Szwecji, a ostatnie lata życia spędził w Polsce. Z kolei kard. Hozjusz, biskup warmiński, poeta i humanista, urodzony w Krakowie, działał w Polsce, gdzie pełnił również liczne funkcje państwowe, i w Italii, gdzie zmarł i został pochowany — w Rzymie, w Bazylice Najświętszej Marii Panny na Zatybrzu. Obu łączyła nie tylko wierność Kościołowi, ale także działalność na obszarze krajów regionu Morza Bałtyckiego. Do rangi symbolu urasta fakt, że biblioteka została podczas II wojny północnej (zw. „potopem”) wywieziona przez Szwedów do Uppsali, gdzie przechowywana jest w Bibliotece Uniwersyteckiej *Carolina Rediviva*. Zaznaczmy, że badania polskich uczonych ostatnich lat doprowadziły do opublikowania przez Bibliotekę Narodową w Warszawie i Bibliotekę Uniwersytecką w Uppsali katalogu zrabowanych w połowie XVII wieku zbiorów braniewskich, które przechowywane są w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali (oprac. J. Trypućko, wyd. M. Spandowski, S. Szyller. 3 tomy, Warszawa–Uppsala 2007).

Ks. dr Chamarczuk przedstawia najpierw pochodzenie, dzieciństwo i lata młodości bp. Braska, jego działalność jako duszpasterza i wiernego syna Kościoła, następnie — jako polityka, kulturoznawcy i historyka, a także zarządcę swej diecezji, modernizatora i hojnego mecenas sztuki, by następnie ukazać polityczne tło wprowadzenia luteranizmu do Szwecji, które zadecydowało o wygnaniu biskupa z ojczyzny i o jego pobycie w Polsce. Wydaje się, że ten sposób uporządkowania materiału biograficznego i tła historycznego jest jak najbardziej uzasadniony pod wzglę-